

Příčinnost

Podle zlomku B 118 z Eusebia prý „Demokritos říkal, že by chtěl raději nalézt jeden příčinný výklad, než aby se mu dostalo království Peršanů“. (0170, str. 109.) Co to však přesně znamená, najít „příčinný výklad“, rozumí se platný, správný výklad? Předpokládejme dva stavy v určité sestavě a situaci: kdy můžeme říci, že ten předcházející je příčinou toho následujícího? A pokud jde o sestavu příliš komplikovanou, jak vyhledáme či najdeme tu součást prvního stavu, která je následnou součástí druhého (pozdějšího) stavu? A jak se to má s takovými „součástmi“, které přecházejí z jednoho (předchozího) stavu do druhého (následného), aniž by se jakkoli změnily (je-li něco takového ovšem vůbec možné)? Víme přece, že při každé změně se nemění nutně všechno, ale leccos také zůstává, aniž se to změnilo. (Např. pes běží, nohy mu jen kmitají, ale stále má všechny čtyři; atd.) Má smysl mluvit o tom, že po určitém pohybu (běhu) se čtyři nohy běžícího psa stávají příčinou čtyř noh psa, který doběhl? Redukce kauzality na případy neměnnosti (tj. na případy, kdy se nic nezmění), je poněkud slaboduchá. Nicméně řada před Sokratovských myslitelů měla za to, že „zdánlivé“ změny jsou jen novou, místně odlišnou „směsí“ (namícháním, namíchaností) toho, co tu bylo už předtím a co zůstávalo a zůstává beze změny. Nakonec tu máme základní otázku: je vůbec něco, co se nikterak nemění a díky čemu je pak možné všechno ostatní, celá ta mnohost veškerých jednotlivých skutečností („pravých“ jsoucen) i jejich množin (skupin, hromad, směsí)? Můžeme vůbec připustit, že může nějaká skutečnost (reálná, opravdová skutečnost) mít neměnný charakter? Že může být něčím naprosto stálým?

(Písek, 150320-1.)